

SCURTĂ PRIVIRE ASUPRA INFINITIVULUI ÎN LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ

Raluca Arianna Vîlceanu
(Universitatea de Vest din Timișoara)

raluca.vilceanu@e-uvvt.ro

A Brief Analysis of the Infinitive in Contemporary Romanian Language

The Infinitive has represented from the very beginning and continues to represent even today an extremely debated issue not only in Romanian, but also in foreign language studies, due to the multiple aspects it has or employs. The usage of the Infinitive in Latin has been retained, one way or another, in most Romance languages. However, this does not happen to the same extent, regarding its frequency, in each of these languages. Thus, unlike Romance Western languages, where the syntactic usage of the Infinitive has been considerably enriched, Romanian has reduced the role of the Infinitive in its system, replacing it very often with the Conjunctive (sometimes even with the Gerund), a tendency that has brought Romanian closer to Balkan languages, such as Neo-Greek, Albanian, Bulgarian and Serbo-Croatian, which, apparently, have influenced it in this way. There cannot be an equivalence or concordance between the Infinitive and the Conjunctive. The phenomenon of competition is a living phenomenon that has not been brought to a closure yet, which illustrates the complex relation between *langue* and *parole* and also sets the norm as an intermediate level between the two facets of language. In order to draw a picture of the situation of the Infinitive in the contemporary Romanian language, we have conducted a survey on papers of literature, philosophy, science, paremiology, administration and journalism. The conclusion we have reached is that in combination with the syntactic semi-auxiliary *a putea*, the predominance of the Infinitive is overwhelming in comparison with the occurrence of the Conjunctive in the same situations.

Keywords: *Infinitive/Conjunctive, survey, influence, language, current literary language*

Referindu-se la soarta infinitivului în limbile din zona balcanică, deci inclusiv în limba română, aparținătoare, geografic, acestui spațiu, unii autori au vorbit de: „dispariția infinitivului” – „la disparition de l’infinitif” (Sandfeld-Jensen 1902: 75-77); de „pierderea infinitivului” – „la perdita dell’infinito” (G. Rohlfs 1958: 733-744)¹, respectiv „la perte de l’infinitif” (Iliescu 1968: 115-118); și tot despre o „pierdere a infinitivului și înlocuirea lui prin conjunctiv” vorbește și Sextil Pușcariu (1940: 250).

Alți autori, mai moderați, mai puțin radicali, vorbesc de: o „tendință de înlocuire a infinitivului prin conjunctiv” și de o „concurență și presiune” a conjunctivului asupra infinitivului, evidentă încă în textele secolului al XVI-lea (Densusianu 1961: 249-250, Diaconescu 1972: 324 și 1965: 170); de „înlocuirea infinitivului”, în română, prin conjunctiv, „în anumite împrejurări” și „nu în toate împrejurările, cum e cazul în greacă” (Ivănescu 1980: 415); de „mijloace de înlocuire” – „moyens de remplacement” a infinitivului (Bacinschi, 1945); de o „dublare” și apoi de o „concurare” a infinitivului de către conjunctiv în diversele lui funcțiuni sintactice, mai ales începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (Asan și Vasiliu 1955: 112-113); de o „tendință” de a înlocui infinitivul prin conjunctiv sau de o „preferință” pentru conjunctiv în locul infinitivului „în limba vorbită” (Rosetti 1960: 161)²; de o „limitare” a întrebuintării infinitivului și o „scădere a vitalității” lui în diferite arii lingvistice ale dacoromânei

¹ Gerhard Rohlfs are în vedere, în această chestiune, nu numai limbile balcanice, ci și dialectele italienești meridionale.

² Despre o dispariție reală și totală a infinitivului vorbește Al. Rosetti numai cu referire la limbile greacă, bulgară, albaneză de sud, nu și în română (cf. vol. II, 1962, p. 98).

(Vulpe 1963 și Diaconescu 1972); de o „specificitate” a infinitivului în româna contemporană – „la spécificité de l’infinitif en roumain contemporain” (Gawelko 2004) și de o „slăbire” sau „slăbiciune” – „faiblesse” a infinitivului în română (Idem).

Desigur, diferențele, așa-zicând „graduale”, dintre asemenea formulări (sau „etichetări”) reflectă, într-un fel sau altul, mai mult sau mai puțin tranșant, perspectiva din care autorii lor au privit și examinat situația infinitivului românesc. Mai exact, unii (cei mai mulți) l-au cercetat din perspectiva și în contextul limbilor din Balcani – în primul rând greaca, bulgara, albaneza și sârbocroata –, alții în comparație cu limbile romanice occidentale – cu deosebire franceza, italiana, spaniola și portugheza – și, în sfârșit, alții, în interiorul limbii române înseși, de-a lungul etapelor ei de formare și dezvoltare de la primele texte românești (traduceri după originale religioase grecești sau slavone, acte oficiale, pravile, documente de familie, scrisori etc.), până în faza actuală (C. Frîncu, Ion Diaconescu, Finuța Asan și Laura Vasiliu).

Să mai adăugăm, totodată, ca fapt deloc neglijabil, că cei mai mulți dintre cercetătorii acestui fenomen lingvistic au avut în vedere, cu prioritate, acele situații în care infinitivul apare după (adică în combinație cu) verbele semiauxiliare de modalitate (*a putea, a vrea, a trebui, a avea* ‘a fi, a exista, a trebui’, ex.: *n-are cui vorbi, are unde dormi*) și de aspect (*a începe, a prinde, a se apuca, a continua, a urma, a termina, a sfârși* etc.), precum și după verbe și expresii impersonale (*a părea, a se părea, e ușor, e greu, e bine, e rău, e util* etc.), dar, desigur, nu numai după acestea.

Oricum, formulări (sau exprimări)¹ ca cele la care am făcut referire aici, luate în sine, ar putea lăsa impresia că în limba română infinitivul este fie extrem de slab reprezentat, fie cu totul pierdut, dispărut sau suprimat (ca în unele limbi de la sud de Dunăre) și înlocuit cu conjunctivul, ceea ce, trebuie spus, ar fi exagerat și nu ar corespunde pe deplin realității lingvistice obiective, cum, de altfel, au ținut să specifice chiar și câțiva dintre autorii amintiți mai sus.

Tentația spre formulări categorice, exagerate, ce depășesc limitele în raport cu faptele reale, concrete, a fost sesizată de acad. Al. Graur, care, admitând, ca o particularitate (autorul nu spune „influență”) balcanică, scăderea frecvenței infinitivului în română, în secolele al XVI-lea – al XIX-lea, vorbește de o „înlocuire a infinitivului cu conjunctivul, eventual supinul, într-o bună parte a cazurilor”, dar precizează clar: „fără să se poată spune că infinitivul nu mai există” (Graur 1968: 322). Și, mai departe, ține să adauge: „Încă un amănunt² privitor la infinitiv, și anume folosirea lui pentru a forma viitorul. În limba veche se forma viitorul cu *voi* și infinitivul sau cu *am* și infinitivul...; limba vorbită folosește [în acest al doilea caz] numai conjunctivul, iar în momentul de față se răspândește din nou infinitivul cu *voi*. Și, prin aceasta, *se întărește din nou infinitivul*, trăsătură romanică” (Graur 1968: 324). Am arătat că, drept control al afirmațiilor sale (mai sus citate), Al. Graur a efectuat un sondaj privind ocurențele infinitivului și conjunctivului în cele două volume ale *Crestomației* lui Mozes Gaster, precum și într-un cotidian („Scântea”) și un text științific („Revista de pedagogie”) – ambele din anul 1962. Concluzia obținută – aceasta: „Este evident că limba literară actuală *dezvoltă infinitivul*” (Graur, 1968: 323).

În spiritul afirmațiilor (și concluziilor) academicianului Al. Graur, dar și ale câtorva cercetători dintre cei ante-menționați, am considerat necesar să efectuăm, și noi, un sondaj care să poată oferi o imagine, pe cât posibil veridică, privind utilizarea (implicit frecvența) infinitivului în limba română de azi. Pentru aceasta, am selectat și investigat texte aparținând mai multor domenii, și anume: beletristică (proză), filozofie, estetică, lingvistică, publicistică (jurnalistică), maxime și cugetări, limbaj administrativ.

¹ Deseori enunțate, „anticipativ”, chiar în titlul unor studii și articole.

² Amănunt care nu este deloc un „amănunt”, ci un fapt esențial pentru prezervarea infinitivului în sistemul verbal românesc.

Dintru început facem precizarea că nu vom avea în vedere aici formele de viitor I și de condițional și optativ prezent, în care infinitivul este element component al structurii acestora: *voi cânta, aș cânta*.

Din sfera literaturii beletristice ne-am oprit la romanul lui Mircea Cărtărescu *Nostalgia* (1997: 7-28). În cele doar 22 de pagini investigate, infinitivul înregistrează 33 de ocurențe, din care: 24 în combinație cu semiauxiliarul modal *a putea* (acesta la diferite moduri, timpuri și persoane), împreună realizând predicate verbale compuse (ex.: *poți spune, nu mai pot suporta, n-am putut afla, nu se poate spune* etc.)¹ sau predicate nominale compuse, când infinitivul este al unui verb copulativ (ex.: *putea deveni ruletist, nu putea fi adevărat*), 8 ca atribut pe lângă un substantiv (ex.: *perspectiva de a face bani, dorința de a-l vedea, un fel de a spune, pofta de a afla* etc.) și 1 cu funcție de complement indirect (ex.: *se rezuma la a crede totul*). De menționat că, față de cele 24 de cazuri în care *a putea* apare urmat de infinitiv, numai în 5 situații acest semiauxiliar modal este urmat de un conjunctiv (ex.: *pot să scriu, aș putea să înalț... o schelărie, am putut să mă conving, putea să străpungă, nu putea să observe*). Referindu-ne doar la frecvența combinațiilor cu *a putea*, raportul de 24 la 5 în favoarea infinitivului încheie orice comentariu privind o așa-zisă concurență a acestuia de către conjunctiv.

Din domeniul literaturii cu caracter filozofic (s-ar putea spune și religios-filozofic) am ales lucrarea recentă a lui Andrei Pleșu *Despre îngeri* (2004: 17-49). Aici, în 32 de pagini, infinitivul cunoaște, în diverse funcții sintactice, nu mai puțin de 51 de prezențe, din care: 27 în combinație cu semiauxiliarul modal *a putea* (ex.: *se pot lăuda, s-ar putea vorbi, experiențele... se pot analiza, am putea numi* etc.), uneori semiauxiliarul fiind la gerunziu (ex.: *putând pleca, neputând veni, neputând vorbi*), 4 ca subiect (ex.: *a spune că... echivalează cu..., a vorbi despre ... sună..., a te ocupa de... devine un mod de...)*, 8 ca atribut al unui substantiv (ex.: *modul acesta de a gândi, puterea de a tălmăci, puterea de a împărtăși, darul de a alunga demoni* etc.), 4 ca circumstanțial final (ex.: *creat pentru a patrona, făcut pentru a transporta*), 4 ca circumstanțial modal (ex.: *poți sfârși prin a înțelege că..., încep prin a vă vorbi..., începe prin a-i liniști*), 1 complement direct (*pretind a consemna*), 1 circumstanțial de timp (... *înainte de a încheia...*), 1 complement indirect (... *echivalează cu a spune că...*), 1 circumstanțial de loc (... *merge până la a bănu...*). În combinație cu semiauxiliarul modal *a putea*, conjunctivul apare și aici doar în 5 cazuri (ex.: *cât de curios poate să sune o declarație, poate... să devină exterminator, ce poți să spui*); deci raportul ar fi de 27 la 5, fapt de asemenea cu totul elocvent în favoarea infinitivului, fără a mai adăuga celelalte 24 de ocurențe ale acestuia în celelalte funcții sintactice menționate.

În ceea ce privește domeniul lingvisticii, pentru sondajul nostru am ales cartea profesoarei Ileana Oancea *Romanitate și istorie* (1993: 132-142), lucrare de riguroasă expresie științifică, utilizând un stil propriu, perfect adecvat specialității și cercului de specialiști în domeniu, și mai puțin familiar cititorului comun, cu minime (sau fără) preocupări în direcția respectivă. Presupunerea sau, mai precis, așteptarea (noastră) ca într-o lucrare de o asemenea factură și cu un astfel de profil exprimarea să recurgă în mică (sau foarte mică) măsură la întrebuintărea infinitivului a fost contrazisă de realitatea faptelor existente în cuprinsul textului investigat. Adică, în numai 10 pagini (132-142) "sondate" infinitivul ne întâmpină în 18 situații, distribuite astfel: 2 ca atribut (ex.: *setea nestăvilită... de a atinge sfera valorilor literare...; ... ea are semnificația, mai profundă, de a determina o primă integrare...*), 2 ca nume predicativ (ex.: *... însemna a atinge permanentul..., a deveni asemănător cu o esență*), 1 ca subiect (ex.: *... a deveni însemna...*), 1 ca circumstanțial final (ex.: *... pentru a se lăsa încătușată de...*), 1 ca o expresie fixă (ex.: *avem a face cu o dimensiune...*), iar în restul de 11 cazuri apare în combinație cu semiauxiliarul modal *a putea*, atât în construcții active (ex.: *semnul egalității îl putem pune între...; putem avea certitudinea...; influența latină... poate dobândi un sens mai adânc...; putem sublinia acum o idee...; putem spune; ...nu mai putea continua... etc. etc.*), cât și în construcții

¹ Din economie de spațiu, renunțăm, în cele ce urmează, să dăm și trimiterea la pagină pentru fiecare exemplu.

pasive (ex.: *poate fi ilustrată, pot fi subsumate...*; ... *pot fi considerate...*). Să precizăm că în respectivele zece pagini, după semiauxiliarul *a putea* nu am întâlnit nici un exemplu cu conjunctivul în locul infinitivului, așa încât despre un raport al frecvenței acestora nu mai poate fi vorba de această dată.

Din domeniul esteticii, lucrarea inclusă în sondajul nostru a fost chiar *Estetica* (1968) de Tudor Vianu, desigur numai un fragment, pp. 49-55, din partea a II-a (*Valoarea estetică*) a acestei lucrări. Constatările prilejuite de lectura (cu scopul urmărit) a acestui scurt fragment au fost, iarăși, de-a dreptul surprinzătoare: în cele doar 6 pagini infinitivul este prezent, în diferite situații și funcțiuni sintactice, de nu mai puțin de... 30 de ori! Majoritatea (17) sunt combinații cu semiauxiliarul modal *a putea*, realizând predicate verbale compuse (ex.: ... *ne putem înălța* către valoare, ... *socotește că-și poate lua răzbunarea*, acelorași valori morale le *pot subsuma* fapte felurite, ... *spusele lor nu se pot transforma* în modele etc.) sau predicate nominale compuse (ex.: *religia poate deveni un instrument*), restul ocurențelor (13) reprezentând diverse funcții sintactice, ca: subiect (ex.: *este tot atât de adevărat a spune...*, *este imposibil de a șterge* deosebirea..., *se cuvine a recunoaște* valorile etc.), atribut (ex.: *pretinsa facultate de a-și asuma* caracterul, *imposibilitatea de a propune...*), complement indirect (ex.: *trebuie să ne oprească a confunda...*, *esteticianul se oprește a propune* modelul), componente circumstanțiale de scop (ex.: *să-i câștig pentru a mă întreține* și *pentru a-mi îmbogăți* conținutul vieții), de timp (ex.: *înainte de a atinge* alte probleme) etc. Și dacă în 17 cazuri semiauxiliarul *a putea* este urmat de infinitiv, abia în 2 situații el este urmat de conjunctiv (ex.: *un peisaj poate să nu devină* un bun artistic, ... *poate să nu fie subsumată*), fapt de la sine grăitor pentru frecvența evidentă a infinitivului.

Exprimarea concisă și substanțială specifică paremiologiei apelează, de asemenea, foarte frecvent la utilizarea infinitivului. Culegerea de *Cugetări* (f. a.) aparținând marelui nostru istoric Nicolae Iorga stă mărturie în această privință. Încă din primele pagini cititorul întâlnește aici infinitivul întrebuițat cu precădere ca subiect și ca nume predicativ (ori cu altă funcție) în cuprinsul aceluiași enunț. Din numeroasele exemple extrase, cităm aici doar câteva: „*A te supune* naturii înseamnă *a o domina*”, „*A ști* carte înseamnă *a ști* înțelepciune”, „*A scrie* e *a vorbi* tuturor și *a intra* pretutindeni”, „*A stăpâni* nu înseamnă *a domina*” „*A fi elocvent* nu înseamnă *a fi orator*”, „*A scrie* argumentele înseamnă *a le da* cântărite”, „*A le spune* înseamnă *a le prețui* după ochi”, „*A nu trăi* e mai rău decât *a muri*”, „*A contraface* bine e mai greu decât *a face*”.

Din sfera atât de largă a publicisticii actuale, ne-am rezumat la investigarea a două cotidiene, unul central: „Jurnalul național”, anul XII, nr. 3293, din 12 martie 2004, iar celălalt local: „Renașterea bănățeană” nr. 4803, din 1 noiembrie 2005. Cum și era de așteptat, în ambele infinitivul apare frecvent în combinație cu semiauxiliarul modal *a putea*, în structurarea predicatului verbal compus (ex., în primul: *ar putea intra* în grevă¹, *pot pretinde* că..., *să nu poată spune* că..., *ar putea locui*..., *nu-și poate găsi* liniștea..., *nu putem spune* exact..., *hoții pot fura* liniștii... etc., și, în celălalt: ... *edilii nu au putut face* prea multe, *poate depune* o solicitare, *privatizarea poate întârzia*, *eu nu pot înțelege* cum *au putut vandaliza*..., *vreun elev să poată oferi* semnalmente..., *pe mână se poate observa* o brățară, *problema se putea lămuri* etc. etc.), dar nu mai puțin și în alte funcții sintactice, cum sunt: circumstanțial final (ex.: *a făcut o vizită... pentru a vedea* dacă..., ... *mulți copii au fost dați spre a-i înfia*, *a folosit* această metodă *pentru a-l pedepsi*, *face o anchetă pentru a o găsi* pe mama copilului, *parcurge* sala *pentru a-i înmâna* mapa și *pentru a-l saluta*, *pentru a păstra* un echilibru, ...*pentru a face* dreptate blondelor, *pentru a avea* un somn liniștit etc. – în primul, respectiv: ... *pentru a vărsa* o lacrimă, *pentru a duce* la capăt, *pentru a salva* mobilierul etc. – în cel de al doilea), atribut pe lângă un substantiv (ex., în primul: *obligația de a recupera*..., *solicitarea de a acorda* autonomie..., *graba de a mai rezolva* un caz etc., respectiv, în al doilea: *disponibilitatea de a susține*... și *de a asigura*..., *dorința de a juca*

¹ Tot din rațiuni de economie de spațiu și pentru a nu încărca prea mult textul, renunțăm și de această dată să facem convenitele trimiteri la pagina și coloana din care am excerptat exemplele care urmează.

bine, dorința *de a preveni* asemenea fapte... etc.), circumstanțial de mod (ex. unda de șoc a sfârșit *prin a afecta* guvernul, *fără a da* de bănuț), circumstanțial de timp (... *înainte de a intra* în sală, a luat amplasare zi de zi *până la a compromite* conducerea...).

În treacăt, adăugăm că, paralel cu recursul frecvent la infinitiv (infinitivul scurt), cu funcțiunile sintactice menționate, în publicistica actuală este folosit pe scară largă și infinitivul lung, în construcții atât de uzuale încât par să treacă aproape neobservate. În numărul amintit al cotidianului „Jurnalul național”, în primele 12 pagini am întâlnit numeroase asemenea exemple, din care transcriem aici câteva: din punct de *vedere*, având în *vedere*, s-a pus în *vedere*, în *vederea obținerii* unor promisiuni de *finanțare*, *implicarea* ilegală în *soluționarea* unor *afaceri*, *achitarea* sumelor, *strângere* de fonduri, *folosire* ilegală de arme și *privare* de libertate, *trecere* frauduloasă a frontierei, *judicare* (*lăsare*, *punere*) în libertate, *urmărire* și *întocmire* de dosar penal, are în *continuare susținerea* din partea... etc. Într-adevăr, sensul verbal al acestor infinitive lungi, fără a fi cu totul pierdut, este sensibil atenuat, ele fiind simțite azi drept substantive și comunicarea aproape că n-ar fi posibilă, evitându-le. Chestiunea este doar de a le folosi într-un anumit dozaj, atent și permanent supravegheat, evitându-se abuzul și excesele (Canarache, 1962: 314-317).

Tot din domeniul publicisticii cercetarea noastră a inclus și o revistă cu profil literar-artistic, cultural și de critică literară, patronată de Uniunea Scriitorilor din România. Este vorba de revista mensuală timișoreană „Orizont”, serie nouă, numerele 4 (1411) din 20 aprilie 2000 și 6 (1473) din 21 iunie 2005. Fără să mai cităm aici din mulțimea de exemple transcrise în fișele noastre, vom spune că frecvența infinitivului este, ca și în cotidienele discutate, la fel de însemnată, atât în combinația acestuia cu semiauxiliarul *a putea* (realizând predicat verbale compuse și nominale compuse: el *poate face* progrese – el *poate deveni scriitor* valoros), cât și cu diferite alte funcții sintactice: atribut (cel mai adesea), complement circumstanțiale de scop, de mod, de timp, mai rar subiect, complement indirect și nume predicativ. Faptul în sine nu trebuie să ne mire, știut fiind că stilul publicistic (jurnalistic) se apropie, mai mult decât altele, de limba vorbită, adică de exprimarea orală.

Nu am lăsat în afară nici așa-zisul stil administrativ¹, în cadrul căruia infinitivul este „prins” în câteva formule și construcții fixe, recurente, de obicei, în textul diferitelor adrese, înștiințări, notificări și cereri trimise către (ori venite dinspre) anumite persoane oficiale, instituții statale sau foruri de decizie. Redăm, în acest sens, câteva exemple (pentru care nu credem a fi necesare trimiteri la surse anume, decât, poate, la vreun instrument didactic conținând îndrumări despre cum se redactează o cerere sau o adresă): „avem onoarea *a vă face* cunoscut că...”, „aveți obligația *a vă prezenta* de urgență la...”, „am onoarea *a vă înainta* alăturat procesul-verbal de constatare...”, „vă rog să binevoiți *a-mi elibera* o adeverință... spre *a mă putea bucura* de drepturile...”, „vă rog *a-mi aproba* un concediu de 10 zile pentru *a putea participa* la Congresul...”, „pentru rezolvarea cererii dumneavoastră *vă puteți adresa* Ministerului...”, „avem bucuria *de a primi* vizita distinsului...”, „vă rugăm să nu omiteți *a menționa* și...” etc. etc. Astfel de formulări, incluzând infinitivul în paralel cu conjunctivul, pot fi deseori întâlnite și în presa cotidiană scrisă ori în emisiuni la radio și televiziune, ele transgresând, astfel, domeniul strict administrativ.

Acum, la finele acestui sondaj (sau acestei investigații) se poate, totuși, contura o imagine, sperăm suficient de clară și de convingătoare, cu privire la situația infinitivului în limba română actuală, desigur în contextul așa-zisei lui „eliminări” de către conjunctiv. Concret, reluând (mai exact: repetând) precizarea expresă, făcută încă la începutul investigației, că nu vom lua (și nu am luat) deloc în considerare formele de viitor I (ex. *voi veni*) și de condițional și optativ prezent (ex. *aș veni*), în care infinitivul este component structural al acestora, ci vom urmări (și am urmărit) exclusiv aparițiile lui în situații în care putea fi înlocuit prin conjunctiv, putem formula, sintetic, câteva constatări, și anume:

¹ Căruia îi poate fi integrat și cel juridic.

a. dintre semiauxiliarele sintactice modale (*a putea, a vrea, a trebui, a avea* etc.) și aspectuale (*a începe, a prinde* ‘a începe’, *a continua, a urma, a sfârși* etc.), invocate de toți cercetătorii ca principale „contexte diagnostice” deschise apariției nemijlocite a infinitivului în limba veche, româna literară actuală păstrează (și cultivă) această trăsătură doar în cazul lui *a putea* (chiar și atunci când acesta este la gerunziu – cf. *supra*, exemplele la Andrei Pleșu); faptul, însă – *a putea + infinitiv* –, se petrece în zeci și zeci de situații față de cele foarte puține cu *a putea + conjunctiv*, așa încât, cel puțin în acest caz, despre o limitare a infinitivului și o concurare a lui de către conjunctiv cu greu și numai izolat ar putea fi vorba;

b. infinitivul este folosit frecvent în cele mai diverse funcțiuni sintactice, de la aceea de subiect și nume predicativ (cu precădere în domeniile filozofic, științific și paremiologic), până la cea de atribut și felurite tipuri de complemente – mai ales circumstanțiale; angajarea infinitivului nu este, credem, doar o manieră, ci expresia unei tendințe către concizie și esențializare a exprimării. adică: ceea ce ar reclama o frază amplă, cu multe propoziții subordonate și conectivele de rigoare, folosindu-se conjunctivul, – poate fi redat mult mai concis și mai pătrunzător, într-o singură propoziție, apelându-se la infinitiv;

c. dacă, în combinație cu *a putea*, infinitivul apare fără morfemul specific (discontinuu) *a*, în toate celelalte funcții sintactice acesta este indispensabil, fie singur, când infinitivul este subiect sau nume predicativ, fie precedat de alte elemente prepoziționale (*de, spre, pentru, prin, înainte de*), când infinitivul este întrebuițat cu alte funcții sintactice;

d. datele sondajului realizat de noi referitor la poziția infinitivului în limba română literară actuală vin să contrazică afirmațiile despre așa-numita „pierdere”, „dispariție” sau „suprimare” a infinitivului în română și, din contră, să confirme și să susțină afirmația (mai sus citată a) lui Al. Graur: „... fără să se poată spune că infinitivul nu mai există” (Graur 1968: 323), respectiv a lui Ion Diaconescu: „... în limba literaturii științifice, infinitivul, începând cu secolul al XIX-lea, cunoaște un proces de revitalizare și de extindere a valorii sale în dauna conjunctivului. În aceste condiții, nu se mai poate vorbi de dispariția infinitivului în limba română, iar procesul de înlocuire a infinitivului prin conjunctiv trebuie acceptat într-un cadru restrâns” (Diaconescu, 1972: 325).

În ceea ce ne privește, noi am adăuga că mai propriu ar fi să vorbim nu de o înlocuire (substituire) a infinitivului prin conjunctiv, întrucât acest lucru nici n-ar fi posibil oricând, oriunde și oricum, ci, mai curând, de o alternanță, adecvată la context, a acestor două forme verbale (și modalități de expresie) în limba română, – avantaj indiscutabil pentru ea în comparație atât cu celelalte limbi romanice congenere, cât și cu limbile balcanice în contextul cărora a fost inclusă și examinată în ceea ce privește evoluția și soarta infinitivului.

Referințe bibliografice:

- GRAUR, Al. (coord.) 1963: *Gramatica limbii române*, ediția a doua, vol. I, II, București.
- ASAN, Finuța și VASILIU, Laura 1956: *Unele aspecte ale sintaxei infinitivului în limba română*, în „Studii de gramatică”, vol. I, București, Editra Academiei, p. 98-113.
- BACINSCHI, Ilie 1946: *L'Infinitif et ses moyens de remplacement*, București, Imp. „Bucovina” I.E. Torouțiu.
- CANARACHE, Ana 1962: *Folosirea infinitivului lung*, în „Limba română”, XI, nr. 3, p. 314-317.
- CAPIDAN, Theodor 1938: *La romanité balkanique*, în „Balcanica”, I.
- CĂRTĂRESCU, Mircea 1997: *Nostalgia*, ed. a doua, București, Editura Humanitas.
- COPCEAG, Dumitru 1961: *Despre înlocuirea infinitivului prin forme personale în graiurile românești și sud-italiene*, în „Studii și cercetări lingvistice”, nr. 3, p. 361-370.
- DENSUSIANU, Ovid 1961: *Istoria limbii române*, vol. II. Secolul al XVI-lea, București, Editura Științifică.
- DIACONESCU, Ion 1965: *Observații asupra înlocuirii infinitivului prin conjunctiv în limba din secolul al XVI-lea*, în „Omăgiu lui Alexandru Rosetti”, București.

- DIACONESCU, Ion 1972: *Concurența dintre infinitiv și conjunctiv în limba română*, în „Limbă și literatură”, nr. 3, p. 317-327.
- FRÎNCU, C. 1969: *Cu privire la „Uniunea lingvistică balcanică”*. Înlocuirea infinitivului prin construcții personale în limba română veche, în „Anuarul de lingvistică și istorie literară”, XX, Iași, p. 69-116.
- GRAUR, Al. 1968: *Tendențele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică.
- GUȚU, Valeria 1956: *Semiauxiliarele de mod*, în „Studii de gramatică”, vol. I, p. 53-81.
- ILIESCU, Maria 1968: *Encore sur la perte de l'infinitif en roumain*, în „Actes du premier Congrès international des études balkaniques et sud-est européennes”, VI, Sofia, p. 115-118.
- IORDAN, Iorgu 1962: *Lingvistică romanică. Evoluție. Metode. Curente*, București, Editura Academiei.
- IORDAN, Iorgu 1956: *Limba română contemporană*, ed. a doua, București.
- IORGA, Nicolae f.a.: *Cugetări*, București, Editura Tineretului.
- IVĂNESCU, G. 1980: *Istoria limbii române*, Iași, Editura Junimea.
- NICULESCU, Alexandru 1965: *Individualitatea limbii române între limbile romanice*. Considerații gramaticale, București, Editura Științifică.
- OANCEA, Ileana 1993: *Romanitate și istorie*, Timișoara, Editura de Vest.
- PLEȘU, Andrei 2004: *Despre îngeri*, București, Editura Humanitas.
- PUȘCARIU, Sextil 1940: *Limba română*, I, *Privire generală*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol I”.
- ROHLFS, G. 1958: *La perdita dell'infinito nelle lingue balcaniche et nell'Italia meridionale*, în „Omagiul lui Iorgu Iordan”, București, p. 733-744.
- ROSETTI, Al. 1960: *Istoria limbii române*, vol. I, ediția a treia, revăzută și adăugită, București, Editura Științifică.
- ROSETTI, Al. 1964: *Istoria limbii române*, vol. II, *Limbile balcanice*, București.
- Sala, Marius 1998: *De la latină la română*, București, Editura Univers enciclopedic.
- SANDBELD-JENSEN, Kristian 1902: *Der Schwund des Infinitivs in Rumänischen und in den Balkansprachen*, în „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache”, IX, p. 75-77.
- VIANU, Tudor 1968: *Estetica*, București, Editura pentru Literatură.
- VULPE, Magdalena 1963: *Repartiția geografică a construcțiilor cu infinitivul și conjunctivul în limba română*, în „Fonetica și Dialectologie”, vol. V, p. 123-155.